

1. Introducere

Lumea a trăit și continuă să trăiască așteptând Împărăția lui Dumnezeu – care este esența, conținutul și sensul vieții creștine. Începând cu Protoevanghelia (Facere 3,15), tot Vechiul Testament este o continuă și o permanentă pregătire pentru venirea Împărăției lui Dumnezeu, iar Noul Testament, după venirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, este o continuă pregătire pentru intrarea și înaintarea în Împărăția lui Dumnezeu, cea veșnică. Creștinul se roagă zilnic: „vie Împărăția Ta” și, împreună cu tot trupul Bisericii, o proclamă și o binecuvintează neincetat: „Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh...” Din momentul nașterii sale pentru Împărăția lui Dumnezeu – prin Sfânta Taină a Botezului – omul trăiește într-o neîntreruptă tensiune, așteptare și mișcare în același timp; Împărăția lui Dumnezeu a venit și urmează să vină desăvârșit: „aștept învierea morților și viața veacului ce va să vină”. Pregustarea și chiar trăirea anticipată a Împărăției lui Dumnezeu se face prin Sfintele Taine prin care omul intră în comuniune cu Dumnezeu, participă la viața lui Iisus Hristos¹ urmând a se „împărtăși” desăvârșit cu Iisus Hristos în Împărăția Sa: „O, Paștile cele mari și preasfințite Hristoase! O, Înțelepciunea și Cuvântul lui Dumnezeu și Puterea! Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine, mai cu adevărat în ziua cea neînserată a Împărăției Tale!” Atât săvârșirea Sfintelor Taine, cât și împărtășirea cu ele, care reprezintă termenul ultim (εἰς τέλος) al vieții în Iisus Hristos, se realizează în cadrul Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii² care ocupă locul central în viața Bisericii. De aceea, toată Teologia Liturgică scoate în evidență *caracterul liturgic* al întregii vieți creștine și *caracterul euharistic* al cultului și, implicit, al Bisericii. Nici o slujbă nu se poate oficia fără Euharistie, întrucât ea a devenit „centrul întâlnirii dintre Dumnezeu și om în Iisus Hristos, adică inima credinței creștine”³, așa cum o vedem în viața primei comunități creștine de la Ierusalim (Fap. Ap. 2, 46-47). Atunci și tensiunea, și așteptarea, și mișcarea erau la cel mai înalt nivel; „nicicând nu s-a realizat mai deplin și mai în adevăratul înțeles al cuvântului participarea activă și integrală la Sfânta Liturghie ca în Biserica primelor veacuri, adică în epoca persecuțiilor și în vremea de strălucire și glorie ce a urmat după aceea sau în perioada de aur a istoriei creștine (sec. IV și V)⁴.

Dumnezeiasca Liturghie în cadrul căreia are loc Jertfa Euharistică, este actul, *lucrarea prin care Dumnezeu coboară la om și apoi îl înalță pe om la El*, de aceea, în mișcarea acțiunii liturgice, noi trebuie să vedem mișcarea, în termenii iubirii lui Dumnezeu, întoarsă în afară spre noi, în creație, prin „care ne aduce înapoi la El prin propria noastră mișcare iubitoare de răspuns”⁵. Teologia apuseană interpretează Euharistia mai mult în sensul de coborâre a lui Dumnezeu pe altarele Bisericii. În realitate însă, fără să neglijeze ori să ignore actul coborârii lui Dumnezeu la noi, „experiența euharistică inițială, mărturisită de însași Slujba Euharistiei ne vorbește despre înălțarea noastră acolo unde S-a înălțat Hristos, ne vorbește despre natura

¹ Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, traducere în limba română de Pr. Prof. Univ. Dr. Teodor Bodogae, București, 1989.

² Idem, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii și Despre viața în Hristos*, traducere în limba română de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște și Pr. Prof. Univ. Dr. Teodor Bodogae, București, 1988, p. 13.

³ Andrew Louth, *Dionisie Areopagitul. O introducere*, traducere în limba română de Sebastian Moldovan, Editura „Deisis”, Sibiu, 1997, p. 40.

⁴ Pr. Prof. Univ. Dr. Ene Braniște, *Participarea la Liturghie*, Editura „România Creștină”, București, 1999.

⁵ Andrew Louth, *Op. cit.*, p. 97.

cerească a lucrării sfinte euharistice”⁶. Acesta este motivul pentru care jertfa nesângeroasă de pe Sfintele Altare și Dumnezeiasca Liturghie și chiar întreaga rugăciune a Bisericii poartă numele de *Mulțumire, Euharistie* (mulțumire, deovadă și gest de mulțumire). Toată Liturghia este o mulțumire de la început până la sfârșit și, dacă acceptăm că în Biserică totul se petrece în contextul Liturghiei, atunci rezultă în mod evident că *dimensiunea esențială a Bisericii este cea euharistică*. Aceasta are implicații profunde în viața Bisericii, determinând modul de raportare a creștinului la Biserică și, în ultimă instanță, la Împărăția lui Dumnezeu: Creștinul este mădular al Trupului lui Iisus Hristos și, în consecință, - Împărtășirea lui cu Sfintele Taine are loc într-un mod comunitar, ori altfel spus, Sfintele Taine au caracter eclesiologic; - Euharistia, care rămâne în centrul vieții Bisericii, raportează totul la Împărăția lui Dumnezeu, adică totul se săvârșește în perspectivă eshatologică.

2. Despre Sfânta Euharistie în viața Bisericii

Cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos adresate lumii prin dialogul Său cu ucenicii, sunt lămuritoare pentru a înțelege rolul Euharistiei în viața Bisericii: „Eu sunt Pâinea cea vie, care S-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi veci. Iar Pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este Trupul Meu(...) Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui nu veți avea viață în voi. Cel care mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el” (Ioan 6, 51; 53-56).

Dacă prin celelalte Sfinte Taine ni se împărtășește Sfântul Duh prin care avem înfierea dumnezeiască și harul mântuitor, prin Euharistie ne împărtășim cu Însuși Domnul nostru Iisus Hristos în stare de jertfă și înviere, fără de care nu putem avea părtășie cu El și, în consecință, nu putem dobândi mântuirea. Toate actele liturgice, și cu atât mai mult Euharistia, „nu pot fi socotite ca o reprezentare sau ca chipuri ale operei de mântuire a lui Iisus Hristos, așa cum sunt riturile din vechile culte de misterii. Ele trebuie socotite ca forme de exprimare a lucrării mântuitoare săvârșite în ea, nu chipuri de privit; ca forme sensibile în care se împlinește lucrarea nevăzută a lui Iisus Hristos. Pri ele, se arată credinței Iisus Hristos Însuși, prezent și lucrător prin Duhul”⁷. De aceea, pentru Sfântul Ioan Gură de Aur nu există numai o identitate de scop și de săvârșitor între Cina cea de Taină și Jertfa Euharistică, ci și o identitate de loc: „Pe Sfânta Masă nu este ceva mai puțin. Căci nu a făcut-o pe aceea Dumnezeu și pe aceasta omul, ci și pe aceasta tot Dumnezeu. Însăși aceasta este cea pe care Iisus Hristos o înconjură cu Sfinții Apostoli atunci. De acolo au ieșit la Muntele Măslinilor”⁸. Biserica Îl primește pe Dumnezeu în ea, prin sfințirea ei de către arhiepiscop, ca împlinitor al lucrării Sale mântuitoare, soteriologice, iar „Sfânta Masă este mormântul din care ni se arată Trupul și Sângele Său, jertfit în chipul pâinii și a vinului. Dar tot ea este masa Cinei celei de Taină și Tronul Ceresc pe care s-a așezat Hristos cel jertfit, ca Miel și înjunghiat... Dar jertfa este implicată în nașterea lui Hristos ca om. De aceea, Sfânta Masă este și iesle. Hristos se află pe Sfânta Masă, cu toate actele Sale mântuitoare recapitulate. Căci numai așa ne mântuiește”⁹. Acum putem spune că Euharistia nu „preînchipuie” ceva, ci *descoperă* totul și *împărtășește* pe Hristos tuturor¹⁰.

⁶ Langenmeyer, O.F.M., *De Weise der Gegehwart Christi im Liturgischen Geschehen*, în volumul „Martyria, Liturghia, Diakonia, p. 301, appud Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Craiova, 1986, p. 46.

⁷ Sfântul Iona Gură de Aur, *Omilii la Matei, Omilia 825*, traducere în limba română de Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Fecioru, în colecția PSB, volumul 23, București, 1994, p. 936.

⁸ Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, *Op. cit.*, p. 47

⁹ Alexander Schmemmann, *Op. cit.*, p. 50

¹⁰ Mai puțin Taina Spovedaniei care începe cu „Binecuvântat este Dumnezeul nostru”, aceasta constituind o temă de cercetare pentru viitor.

a. Sfânta și Dumnezeiasca Euharistie – Taina Tainelor

Ca toate Sfintele Taine¹¹, Sfânta Euharistie (Liturghie) începe cu binecuvântarea Împărăției Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh...”, fapt ce ne determină să accentuăm că ne raportază la Împărăția lui Dumnezeu, având *deschidere eshatologică, universală și dimensiune eclesiologică*. Dionisie Pseudo Areopagitul o numește ca fiind cea mai importantă dintre Sfintele Taine, iar „dascălul său cel vestit” – Ierotei, o numea „Taina Tainelor” sau „ritul riturilor”; Teodor al Andidelor spunea că „Cele ce se săvârșesc în Sfânta Liturghie sunt simboluri ale tuturor actelor economiei mântuirii neamului omenesc și au ca centru Sfânta Euharistie”¹². Nu putem lăsa neobservat ori ignora faptul că, în teologie, Taina Euharistiei a pierdut, în timp, locul central; nu mai este „taina tainelor” ci este una din cele șapte Sfinte taine, așa după cum o tratează atât *Teologia Dogmatică*, cât și *Liturgica*, cu toate că în viața Bisericii și în conștiința creștinilor activi, Euharistia rămâne centrul vieții. Pr. Prof. Alexander Schmemmann constată că „Taina (Sfânta Euharistie) este redusă la două acte, la două „momente”: *prefacerea* darurilor euharistice în Trupul și Sângele Domnului Iisus Hristos și *împărtășirea*. Taina se definește prin răspunsul la întrebarea cum, adică în virtutea cărei „cauze” și când, adică în care moment, se săvârșește prefacerea darurilor. Acest răspuns îl aflăm în definirea oricărei taine și anume: în formula săvârșirii tainei – proprie fiecărei taine. Formulă considerată a fi necesară, indispensabilă și suficientă”¹³. El consideră ca principală cauză a acestei stări influența teologiei scolastice a tainelor, bazată pe „formula săvârșirii tainei” și înțelegerea greșită a noțiunii de „simbol”. În tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii, începând mai cu seamă cu Dionisie Pseudo Areopagitul, continuând cu Maxim Mărturisitorul și cu ceilalți tâlcuitori, inclusiv Nicolae Cabasila, este folosit din plin simbolul¹⁴. Pentru ei însă simbolul nu preînchipuie, ci *descoperă* și *face părtaș* cu ceea ce descoperă. „În noțiunea inițială de simbol, simbolul este descoperirea și prezența *altuia*, tocmai a unui *altul* real care, în condițiile date, nu poate fi descoperit decât în simbol.”¹⁵ Pentru Dionisie Pseudo Areopagitul, limbajul cel mai adevărat despre Dumnezeu este cel care *neagă*. Dacă limbajul simbolistic al Sfintei Scripturi ascunde înțelesul interior de ochii simplului curios și ne oferă imagini ce ne sunt la îndemână și pot fi folosite în ascensiunea și urcușul nostru spre Dumnezeu, limbajul simbolic liturgic „neasemănător”¹⁶ – cel mai potrivit pentru Dumnezeu, pentru că El transcende, de fapt, tot ceea ce spunem despre El – ne pune în contact nemijlocit cu Dumnezeu. Însă de la acest înțeles al simbolului s-a ajuns la simbolul de „preînchipuire”, când, de fapt, originalul grecesc *συμβολο* exprima faptul de a pune împreună, de a uni și reuni. Biserica nu preînchipuie Împărăția lui Dumnezeu, Jertfa Euharistică nu preînchipuie jertfa nesângeroasă a Mântuitorului Iisus Hristos, iar arhiereul nu preînchipuie pe Arhiereul Iisus Hristos, ci în Biserică – Împărăția lui Dumnezeu deschisă pe pământ – se săvârșesc cele cerești cu ajutorul celor pământești. Spre exemplu, Nicolae Cabasila spune că „taina economiei lui Hristos este simbolizată prin însăși jertfa Sfintei Liturghii”¹⁷, în sensul că „La Sfânta Liturghie toate ne duc cu gândul la lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, pentru ca priveliștea ei fiind în fața ochilor noștri să ne sfințească sufletele și în acest fel să devenim vrednici de primirea Sfințelor Daruri”¹⁸. Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie nu este, deci, un

¹¹ *Comentariul Liturgic al lui Teodor, Episcop al Andidelor*, traducere în limba română de Pr. Prof. Dr. Nicolae Petrescu, „Biserica Ortodoxă Română” (1971), nr. 3-4, p. 301.

¹² Alexander Schmemmann, *Op. cit.*, p. 33-34.

¹³ Problema simbolismului liturgic ar necesita un studiu amplu, aparte.

¹⁴ Alexander Schmemmann, *Op. cit.*, p. 45.

¹⁵ A se vedea Andrew Louth, *Op. cit.*, p. 80-82.

¹⁶ Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, ed. cit., p. 52.

¹⁷ *Ibidem*, p. 30.

¹⁸ Alexander Schmemmann, *Liturgy and life*, New York, 1983, p. 25.

simbol, ci *un act al Bisericii*, prin care își îndeplinește adevărata ei misiune¹⁹, și anume de a conduce pe fiii ei în Împărăția Cerurilor. Din acest motiv, poate fi definită nu doar ca „taină a tainelor” ci și ca „Taină a Împărăției”²⁰. Din aceasta se vede deschiderea eshatologică a Euharistiei, fiindcă totul se săvârșește în perspectiva Împărăției lui Dumnezeu și a vieții veșnice. „Prin puterea misterului liturgic, spunea Părintele Dumitru Stăniloae, timpul de deschide și noi suntem proiectați pe planul unde eternitatea se încrucișează cu timpul și noi devenim în Sfânta Liturghie contemporani reali ai evenimentelor biblice din Geneză, până la a doua venire; noi le trăim concret ca martorii lor oculari. De aceea, fiecare citire a Evangheliei ne plasează în evenimentul relatat...”²¹ Chiar rugăciunile Liturghiei ne introduc în această stare: „*cu vrednicie și cu dreptate este a-Ți cânta Ție, pe Tine a te binecuvânta, pe Tine a Te lăuda, Ție a-Ți mulțumi, Ție a ne închina, în tot locul stăpânirii Tale; căci Tu ești Dumnezeu negrăit și necuprins cu gândul, nevăzut, neajuns, pururea fiind și același fiind: Tu și Unul Născut Fiul Tău și Duhul Tău cel Sfânt. Tu din neființă la ființă ne-ai adus pe noi și, căzând noi, iarăși ne-ai ridicat și nu Te-ai depărtat, toate făcându-le, până ce ne-ai suit la cer și ne-ai dăruit Împărăția Ta ce va să fie...*” și „*Aducându-ne aminte, așadar, de această poruncă mântuitoare și de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de învierea cea de a treia zi, de înălțarea la ceruri, de șederea cea de-a dreapta și de cea de a doua și slăvită iarăși venire*”. În acest sens, Teodor de Mopsuestia zice: „Nu este un lucru nou, ci este Liturghia care are loc în cer și noi suntem cu Cel ce este în cer. Toate Sfintele Cine ale Bisericii nu sunt decât una și aceeași Cină eternă și unică, aceea a lui Iisus Hristos, în camera de sus”²². Din păcate, însă, pentru teologia contemporană, Eshatologia ocupă în manualele și tratatele teologice un capitol final, rupt de toate celelalte, devenind o noțiune foarte abstractă; dacă pentru Biserica primelor veacuri creștine *Eshatonul* era motivația luptei cu prigonitorii și a acceptării martirajului, știind că Iisus Hristos va veni curând biruitor și Împărăția lui Dumnezeu va triumfa, iar pentru monahism, mai ales în veacurile imediat următoare încetării persecuțiilor, o preocupare continuă, pentru noi, cei de astăzi, și mai cu seamă pentru teologia academică, Eshatologia pare atât de îndepărtată și abstractizată, încât trăirea „raiului” și-a pierdut conținutul. De altfel, „învățații tâlcuitori ai creștinismului” evită noțiunea aceasta ca fiind ceva „naiv și primitiv”²³. În realitate, acesta este efectul unui nou fel de abordare teologică a Euharistiei, despre care tocmai am menționat.

Deși toată Sfânta Liturghie este o intrare și o înaintare în Împărăția Sfintei Treimi – după cum se exprima Părintele Profesor Dumitru Stăniloae – „*mulțumind și binecuvântând, sfințind și frângând*” și împărtășind pe Mântuitorul Iisus Hristos „euharistic”, vom insista puțin asupra părții introductive a anaferei (anafarolei) liturgice – miezul Tainei care o definește, pentru a răta cum pregătește Biserica pe fiii ei, pentru a intra în Împărăția lui Dumnezeu. Împărăția lui Dumnezeu este o împărăție a iubirii divine; de aceea, cel ce este stăpânit de ură nu poate accede la Împărăția lui Dumnezeu. „*dacă-ți vei aduce darul tău la altar – spunea Mântuitorul Hristos – și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo darul tău și mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău și atunci, venind adu darul tău*” (Mat. 5, 23). De aceea, ca semn al comuniunii noastre și al viețuirii într-un singur trup, credincioșii sunt chemați la Dumnezeiasca Liturghie: „Să ne iubim unii pe alții” pentru „ca într-un gând să mărturisim pe tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită”. Pentru că, după modelul și icoana Sfintei Treimi, trebuie să ne unim și noi, spre a putea intra în Împărăția Sfintei Treimi. Ca dovadă concretă a acestei iubiri urmează

¹⁹ Alexander Schmemmann, *Euharistia*, ed. cit., capitolul „*Taina Împărăției*” și Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, *Op. cit.*, capitolul „*Liturghia propriu-zisă*”.

²⁰ Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, *Op. cit.*, p. 182.

²¹ Paul Evdokimov, *La priere de l'eglise de l'Orient*, Paris, 1971, p. 59.

²² Alexander Schmemmann, *Euharistia*, ed. cit., p. 172.

²³ Practica „sărutării păcii” s-a păstrat în practica liturgică a nestorienilor, a coptilor și a armenilor.

„sărutarea păcii” ori „sărutarea sfântă” (Romani 16, 16 și I Corinteni 16, 20) ori „sărutarea dragostei” (Petru 5, 14), care, în practica de astăzi, a mai rămas pentru slujitori²⁴. „Sărutarea aceasta unește sufletele unele cu altele”, după cum „spunea Sfântul Chiril al Ierusalimului”²⁵; și „ea este simbolul păcii: ceea ce mărturisesc buzele trebuie să treacă în conștiință...”²⁶ și în final descoperă Taina Unității²⁷. Pregătită întreaga comunitate, este enunțată „Jertfa euharistică”, printr-o întreită chemare: „*Să stăm bine, să stăm cu frică, Sfânta Jertfă în pace a o aduce*”, „*Sus să avem inimile*”, „*Să mulțumim Domnului*”.

Ca și Moise în față rugului aprins din Muntele Sinai, ca și Sfinții Apostoli de pe Muntele Tabor, în Sfânta Liturghie înaintăm în mod treptat, în unirea cu Iisus Hristos, În Împărăția Sa cea Sfântă și Veșnică. În acest moment, cu toate că noi mergem către Iisus Hristos, totul inclusiv timpul, încetează mișcarea, pentru că ne aflăm în „Taina Tainelor”, în care realizăm comuniunea cu Sfânta Treime – scopul ultim al vieții noastre. Mișcarea-n plan orizontal a încetat și acum ne înălțăm către tronul ceresc; și așteptarea, și alergarea au luat sfârșit pentru că acum, aici, urmează să aibă loc „Sfânta Jertfă”, care ne unește cu Dumnezeu. Rugăciunile și cântările ne arată că cerul și pământul s-au unit și slujesc împreună înaintea Tronului ceresc, Sfintei Treimi care revarsă peste toți binecuvântarea Sa, toate umplându-le de bucurie. „*Noi, care pe Heruvimi cu taină închipuim, și Făcătoarei de viață Treimi, întreit Sfântă Cântare aducem*” și „*să tacă tot trupul omenesc și să stea cu frică și cu cutremur și nimic pământesc întru sine să nu gândească, fiindcă Împăratul Împăraților și Domnul Domnilor vine să junghie și să dea mâncare credincioșilor...*” pentru că „*Acum puterile cerești împreună cu noi nevăzut slujesc, că iată, intră Împăratul Slavei...*”

Părăsind „toată grija cea lumească” suntem îndemnați „sus să avem inimile”, pentru că numai în această stare putem „să mulțumim Domnului”, singurul nostru răspuns plin de iubire la iubirea lui Dumnezeu. Rămânând și numai la aceste câteva remarci, putem realiza că întreaga experiență a Bisericii se regăsește în Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie²⁸, care ne raportează permanent eshatologic, ea rămânând sursa de bază, și nu doar un izvor de argumente sau informații, a întregii teologii²⁹ pentru că, subliniem și afirmăm din nou, ea este centrul vieții bisericești³⁰.

b. Despre raportarea creștinului la Biserica

Din păcate Biserica a devenit ceva exterior creștinului zilelor noastre: o instituție care prestează servicii, fie ele și religioase, de care creștinul are multă nevoie; el vine la biserică, își rezolvă anumite probleme, după care rămâne în continuare în afara ei. El nu se mai simte, cu foarte mici excepții, membru (mădular) al acestui trup – Biserica, așa cum o simțeau creștinii primelor secole și chiar ai timpurilor mai propiate. Cauzele acestui fel de raportare la Biserica sunt multiple, însă toate pleacă din faptul că, atât pentru teologia academică, de școală, cât și pentru viața însăși a Bisericii, Împărăția lui Dumnezeu a devenit o noțiune abstractă, și nu un deziderat principal, iar Biserica nemairaportând-o la Împărăția lui Dumnezeu a fost înțeleasă drept cea rezolvă anumite probleme, ce aparțin de fapt tot lumii acesteia. Părintele Profesor Ene Braniște sublinia că „Încă din veacul al șaselea înainte...

²⁴ Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, în Volumul „Izvoarele Ortodoxiei”, volumul 6, 7, traducere în limba română de Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., *Cateheza V*, 3, București, 1943, 1945.

²⁵ Fericitul Augustin, *Sermo CCXXVII*, appud Pr. Prof. Univ. Dr. Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat*, ediția a II-a, București, 1998, p. 223.

²⁶ Alexander Schmemmann, *Euharistia*, ed. cit., cap. „Taina Unității”, p. 137-161.

²⁷ Idem, *Liturgy and Tradition*, New York, 1990, p. 55.

²⁸ Ibidem, p. 60.

²⁹ Ibidem, p. 51.

³⁰ Pr. Prof. Univ. Dr. Ene Braniște, *Op. cit.*, p. 24.

observăm o oarecare stagnare în viața liturgică a Bisericii și apoi o decadentă care merge crescând până în zilele noastre și care s-a accentuat în Ortodoxie, mai ales din veacul trecut încoace... Cauza? – se întreabă același ilustru dascăl de teologie liturgică – în primul rând dispariția împărtășirii generale și cu regularitate de până atunci³¹. „Căci scăderea, până la dispariția totală, a conștiinței despre Liturghie ca jertfă la care toți suntem obligați să participăm prin cuminecare a adus după sine consecințe incalculabile în viața religioasă – morală.”³² Una din aceste consecințe a fost separarea Sfintelor Taine între ele și mai cu seamă ruperea lor de Sfânta Liturghie. Este cert faptul că, pentru o perioadă lungă de timp, totul se săvârșea în Biserică, în strânsă legătură cu jertfa Euharistică, însă îndepărtarea credincioșilor de Sfântul Potir a făcut ca Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie să nu mai fie nucleul în jurul căruia să graviteze totul, pierzându-și locul central și principal (mai bine zis, superior) din viața credincioșilor. Astfel, Sfintele Taine s-au îndepărtat ușor de Dumnezeiasca Liturghie, încât se săvârșesc separat de ea; unele dintre ele, ca Botezul sau Cununia, au devenit foarte intime, particulare, la care nu mai este chemată ori invitată întreaga comunitate. Astăzi foarte puțini, chiar și dintre slujitori ori teologi, mai realizează și conștientizează că, de exemplu, mirii ar trebui să se spovedească și să se împărtășească înainte de Sfânta taină a Cununii, participând la Sfânta Liturghie, ei fiind primii care primesc Sfânta Împărtășanie și că, de fapt, paharul cu vin și pâinea au înlocuit treptat Dumnezeiasca Împărtășanie.”³³ Am afirmat că Euharistia are o deschidere eshatologică și universală (cosmică); această deschidere o dă întregii Biserici, astfel încât nimic din viața Bisericii n-ar putea fi rupt de Sfânta Liturghie, ca acte ce pot și chiar au menirea de a împărtăși Harul sfințitor al Sfântului Duh.

Din punct de vedere teologic, sub influența teologiei scolastice, Tainele Bisericii sunt puse în strânsă legătură cu căderea omului în păcat: „Prin această „separare” a Tainelor într-o *realitate* nouă sui generis, în definierea scolastică ele apar ca fiind întemeiate numai din cauza căderii omului și a mântuirii lui de către Iisus Hristos. În starea „nevinovăției primare”, omul nu avea nevoie de Sfinte Taine. Ele au devenit necesare numai pentru că omul a greșit și are nevoie de medicamente pentru vindecarea rănilor păcatului”. În viața multor creștini, „Tainele” și implicit Euharistia au devenit acte ce au menirea de a le vindeca anumite „boli spirituale” sau de a le rezolva anumite probleme. Acest mod de a înțelege și a trăi Sfintele Taine este străin experienței ortodoxe pierzând caracterul unitar și, prin locul pe care-l are Euharistia, caracterul euharistic și eclesiologic.

Sfintele Taine (și, prin excelență, Euharistia) trebuie pusă în strânsă relație, nu cu căderea omului în păcat, ci cu starea primordială, cu creația; omul, încă de la creație, a fost chemat să mănânce și să bea în Împărăția lui Dumnezeu, vocația lui principală fiind aceea de a fi preot și de a primi și oferi la rândul său lumea lui Dumnezeu în stare euharistică (de mulțumire)³⁴. „În trăirea și în tradiția bisericească ortodoxă taina se percepe, în primul rând, ca fiind descoperirea lumii, adevăratei *naturi* a creației, căci oricât de văzută ar fi lumea aceasta ea rămâne lumea lui Dumnezeu care așteaptă mântuire, răscumpărare, vindecare și schimbare într-un pământ nou și un cer nou. Cu alte cuvinte, Taina, în trăirea ei ortodoxă, descoperă înainte de toate însăși taina creației, fiindcă lumea a fost creată și dată omului pentru a preface viața făpturii în viață părtașă dumnezeirii.”³⁵ În acest fel, înțelegând Tainele, înțelegem și deschiderea cosmică pe care o au ele, și-ndeosebi Euharistia: „ale Tale dintru ale tale, Ție îți aducem de (din) toate și pentru toate”. Cea care ne conduce către Împărăție este Biserica, în sensul de *ecclesia* (adunare), în care suntem toți chemați la viața în Hristos.

³¹ Ibidem, p. 25.

³² Sfântul Nicodim Aghioritul, *Hristoiitia*, traducere în limba română de monahii Iona și Antonie, Sfântul Munte Athos, p. 69.

³³ Alexander Schmemmann, *Euharistia*, ed. cit., p. 38.

³⁴ Alexander Schmemmann, *For the life of the world*, New York, 1973, p. 17.

³⁵ Idem, *Euharistia*, ed. cit., p. 39.

Locașul însuși ne ajută să înțelegem că Biserica nu-i un loc în care să intrăm din când în când, pentru a ne rezolva problemele, ci este Împărăția lui Dumnezeu, deschisă deja, în care noi parcurgem împreună drumul către Împărăția Sfintei Treimi. „Locașul apare ca un întreg ce unește și co-supune unul altuia toate elementele: spațiul și forma locașului, așezarea icoanelor și relația ori legătura dintre ele, tot ce poate fi numit organizarea și construirea locașului. Prin același simbol al Împărăției, prin „epifania” lui se descoperă făptura transfigurată și preaslăvită (preamărită), în ideea ei inițială, care este întrupată în icoană.”³⁶

Locașul bisericesc, chip al creației cosmice și umane³⁷, este cerul pe pământ ori centrul liturgic al creației. În Biserica Sfânta Liturghie „adună în sine la un loc toate în lăuntru și în jurul nostru. Întrupează și aduce lângă noi și în noi, prin cele ce le putem cunoaște și atinge cele nevăzute și necreate... În ea trăim întrepătrunderea (perihoreza) necreatului și a creatului, a vieții și a morții, a mișcării și astabilității, a tainicului și a raționalului, a minunii și a legii, a libertății și a naturii. Cele nevăzute se văd în mod nevăzut. Cele de nespus se spun în mod negrăit”³⁸. De aceea Biserica poartă numele de *Trupul tainic al lui Iisus Hristos*, iar credincioșii – de membre și mădule ale acestui Trup. În acest înțeles al Bisericii și al locului fiecăruia în ea, credincioșii se simt și se raportează la Biserica întocmai ca la un trup din care fac parte și de care, dacă s-ar rupe, ar suferi și ei, dar și trupul. Participarea lor la viața Bisericii, în acest context, este (una) activă. Din păcate, însă, această participare a poporului la Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie a slăbit foarte mult. „cu deosebire, sensul și caracterul de rugăciune colectivă, ca și acela de jertfă, al Sfintei Liturghii, s-a pierdut aproape cu desăvârșire, nu doar din conștiința poporului, ci și din a liturghisitorilor, deoarece există clerici care slujesc uneori fără să se împărtășească.”³⁹

c. Despre împărtășirea credincioșilor

Sensul săvârșirii Dumnezeieștii Liturghii este acela de a împărtăși pe cei prezenți (slujitori și credincioși, deopotrivă) cu Sfântul Trup și Sânge al Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, după cum reiese din întreg textul Sfintei Liturghii, dar mai ales din următoarele: „... *Și dăruiește, Dumnezeule, și celor ce se roagă împreună cu noi, spor în viață, în credință și în înțelegerea cea duhovnicească. Dă lor să-ți slujească totdeauna cu frică și cu dragoste întru nevinovăție și fără osândă să se împărtășească cu Sfintele tale taine și să se învrednicească de cereasca ta împărăție*”. Anafora liturgică, în special cea a Sfântului Vasile cel Mare, ne ajută să înțelegem că Jertfa mântuitorului s-a săvârșit pentru a spăla păcatele oamenilor, care, nu pentru vrednicia lor, ci din dragoste dumnezeiască nețărnută și neclintită sunt chemați să se împărtășească din ea; pentru ca Jertfa Mântuitorului, reactualizată și retrăită în fiecare Dumnezeiască, prin împărtășire, are loc recrearea omului: „... *Că zidind pe om, luând țărână din pământ, și cu chipul Tău, Dumnezeule, cinstindu-l, l-ai pus în raiul desfătării... Dar neascultându-Te pe Tine, Adevăratul Dumnezeu... l-ai izgonit pe dânsul cu judecata ta cea dreaptă... Că nu te-ai întors până la sfârșit de la zidirea Ta... Iar când a venit plinirea vremii, ne-ai grăit nouă prin Însuși Fiul Tău, prin Care și veacurile le-ai făcut. Care fiind strălucirea slavei Tale și Chipul ipostasului Tău... Și din Sfânta Fecioară întrupându-Se, S-a smerit pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se pe Sine asemenea cu chipul smeritului*

³⁶ *Ibidem*, p. 51.

³⁷ Așa își intitulează Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae capitolul preliminar al lucrării sale: *Spiritualitate și Comuniune în Liturghia Ortodoxă*, ed. cit., p. 13.

³⁸ Arhimandritul Vasile, Eisadikon, *Elementele trăirii liturgice a misterului unității în Biserica Ortodoxă*, Sfânta Mănăstire Stavronichita din Sfântul Munte Athos, 1974, appud Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 35.

³⁹ Pr. Prof. Univ. Dr. Ene Braniște, *Op. cit.*, p. 35.

nostru trup, ca să ne facă pe noi asemenea chipului Slavei Sale... luând pâine în sfințele și preacuratele Sale mâini, arătându-o Ție, lui Dumnezeu – Tatăl, mulțumind, binecuvântând, sfințind și frângând a dat Sfinților Săi ucenici și apostoli, zicând: luați, mâncați, acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru voi, spre iertarea păcatelor”. Apoi „Asemenea și paharul... zicând: beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu al legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor. Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea, că ori de câte ori veți mânca pâinea aceasta și veți bea paharul acesta, moartea Mea veți vesti, învierea Mea veți mărturisi. ... Iar pe noi pe toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășirea Aceluiași Sfânt Duh...” Chemarea Mântuitorului nostru Iisus Hristos la împărtășirea din Darul Său trebuie să-și găsească răspunsul în disponibilitatea și în actul nostru de primire, pline de dragoste și umilință, pentru că îndemnul „*Să luăm aminte, Sfințele Sfinților*” are sensul de „*Sfințele ce se dau Sfinților*”. Iar chemarea, făcută prin gura slujitorului „*Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste apropiați-vă*”, este cât se poate de concretă, vie, eclesială. De asemenea, rugăciunile de mulțumire își găsesc sensul în însuși actul împărtășirii, pentru care întreaga Biserică este chemată să-I mulțumească lui Dumnezeu: „*Drepti primind dumnezeieștile, sfințele, preacuratele, nemuritoarele, cereștile și de viață făcătoarele, înfricoșătoarele lui Hristos Taine, cu vrednicie să mulțumim Domnului*”. Din textul Sfintei Liturghii înțelegem că „*Împărtășirea nu este o experiență mistică: noi bem din potirul lui Iisus Hristos, pentru că El s-a dat pe Sine însuși pentru viața lumii. Pâinea de pe disc și vinul din potir sunt pentru a ne reaminti de întruparea Fiului lui Dumnezeu, de Cruce și de moarte*”⁴⁰.

Pentru prima comunitate de la Ierusalim, Împărtășirea continuă cu Trupul și Sângele Domnului constituia centrul vieții creștine (F.Ap. 2, 46); mai târziu, Sfântul Vasile cel Mare ne dă următoarea informație: „Desigur că împărtășirea zilnică și hotărârea de a primi zilnic Sfântul Trup și Sânge al lui Iisus Hristos este un lucru bun și folositor, căci El însuși spune clar și limpede: „cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică” (Ioan 6, 54)... Cu toate acestea noi ne împărtășim numai de patru ori pe săptămână: duminica, miercurea, vinerea și sâmbăta, precum și în alte zile când se face pomenirea vreunui sfânt deosebit”⁴¹. Iar Sfântul Ioan Hrisostom spunea: „... nu este îndrăzneală și obrăznicie a se împărtăși cineva des, ci împărtășirea cu nevrednicie, chiar dacă și numai o dată pe an... pentru ce să folosim dar Sfânta Împărtășanie cu măsura vremii? Timpul cel mai bun pentru a ne împărtăși este conștiința curată... Pe care deci să-i iubim? Pe cei care se împărtășesc numai o dată pe an? Sau pe cei care se împărtășesc de multe ori? Sau pe cei care se împărtășesc de puține ori? Nu! Nu-i laudăm nici pe cei care se împărtășesc de multe ori, nici pe cei care se împărtășesc de puține ori, ci îi laudăm pe cei care se împărtășesc cu conștiința curată, cu petrecerea și viața neosândită; cei care sunt astfel totdeauna să se împărtășească; cei care nu sunt așa nici o dată pe an nu sunt vrednici să se împărtășească”⁴². Pentru creștinii din primul mileniu nu exista alternativa de a se împărtăși sau nu; pentru că toți cei ce participau la Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie se împărtășeau, iar cei ce nu se împărtășeau ieșeau afară din Sfântul locaș odată cu catehumenii⁴³. Numai un păcat care crea starea de penitent îi împiedica pe creștini a se împărtăși. Disciplina canonică însăși ne spune că un creștin care participă la

⁴⁰ Alexander Schmamann, *The world as Sacrament*, London, 1974, p. 53.

⁴¹ Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh. Corespondență (Epistole)*, traducere în limba română de Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Cornițescu și Pr. Prof. Univ. Dr. Teodor Bodogae, Epistola 93, în colecția PSB, volumul 12, București, 1988, p. 269.

⁴² Sfântul Ioan Gură de Aur, *Pentru Sfințele și Preacuratele Taine*, în volumul Sfântul Ioan Gură de Aur, *Puțul și împărțirea de grâu – Predici*, Bacău, 1995, p. 486-487.

⁴³ Arhid. Prof. Univ. Dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Ediția a III – a îmbunătățită, Sibiu, 2005 (Canonul 19 – Sinodul laodiceea); și *Așezămintele Apostolice VIII, 9*, în *Scrierile Sfinților Apostoli dimpreună cu Așezămintele Apostolice și Canoanele Apostolice*, traducere în limba română de Economul G.N. Nițu, în „Colecția Teologică”, volumul II, Chișinău, 1928, p. 234.

Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie are datoria de de împărtăși⁴⁴, bineînțeles cu pregătirea prealabilă, pentru a nu se osândi după cuvântul Sfântului Apostol Pavel: „Să se cerceteze omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului” (I Corinteni 11, 29). În conformitate cu reglementările canonice cei ce participau la Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie și nu se împărtășeau produceau și provocau neorânduială în Biserică⁴⁵.

În zilele noastre, situația în Biserică este complet schimbată: cu excepția câtorva comunități, creștinii cei mai conștiințioși se împărtășesc, la recomandarea preoților, o dată sau de două ori pe an sau în cele patru posturi de peste an; în celelalte duminici și sărbători de peste an, chemarea slujitorilor rămâne fără răspuns: nimeni nu se apropie de Sfântul Potir. O situație și mai gravă, pe care doar o semnalez, și care cred că este foarte rară, este aceea potrivit căreia sunt unii preoți care nici nu se împărtășesc, cu toate că slujesc Sfânta Dumnezeiasca Liturghie⁴⁶. Toate acestea ne arată că Biserica Ortodoxă, ca și cea Romano-Catolică, nemaivorbind de protestantismul complet desacralizat, trec printr-o acută criză liturgică. Iată cum semnala Părintele profesor Ene Braniște această criză: „Dacă Liturghia este jertfă, se înțelege de la sine că numai prin consumarea ei se atinge pe deplin ceea ce este scopul ultim al oricărei jertfe, adică realizarea comuniunii cu Divinitatea... Inistăm pe acest fapt și accentuăm acest lucru tocmai fiindcă în practica și mentalitatea actuală el este aproape cu totul pierdut din vedere. Astăzi când, deobicei, la Sfânta Liturghie se împărtășesc numai liturghisitorii, împărtășirea credincioșilor nu mai constituie un scop *permanent*, ci unul *ocazional* și deci *secundar*, al Liturghiei. La originea sa și în instituția ei însă, Sfânta Liturghie nu se poate concepe fără împărtășirea credincioșilor, desigur a celor pregătiți și vrednici”⁴⁷.

Pe lângă absența generalizată de la Sfântul Potir, criza se mai manifestă și prin înțelegerea individualistă a împărtășirii cu Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos, în vreme ce canoanele menționate mai sus (2 Apostolic; 2 Antiohia) subliniază caracterul eclesiologic al împărtășirii chiar și în afara Dumnezeieștii Liturghii⁴⁸. Părintele Profesor Ene Braniște vedea în aceasta una din cauzele slăbirii conștiinței eclesiologice, bisericești a credincioșilor; de aceea „Pentru restabilirea sensului adevărat și autentic al actului împărtășirii, se impune însă curmarea unui obicei, care tinde să devină uz, din pricina slăbiciunii ori lipsei de înțelegere, de care se fac vinovați mulți preoți, și anume: să nu se mai administreze împărtășirea ca un act individual și izolat de Sfânta Liturghie, adică săvârșit oricând ar fi sau după Dumnezeiasca Liturghie, cum obișnuiesc unii preoți, de exemplu la Sfintele Paști, sub pretext de ordine, disciplină și bună rânduială în Biserică. Împărtășirea trebuie administrată numai în cadrul ei normal și firesc, cu alte cuvinte la locul unde a fost prevăzută totdeauna în rânduiala Sfintei Liturghii, și anume atunci când răsună chemarea: „Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste apropiați-vă”⁴⁹.

Există, de asemenea, și comunități în care, copiind exemplul catolic sau protestant, creștinii se împărtășesc fără o pregătire prealabilă, ceea ce determină o altă abatere. Împărtășirea se face în urma unei pregătiri în strânsă legătură și relație cu spovedania și călăuzirea duhovnicească acordată de duhovnicul fiecăruia. Redescoperindu-ne în acest fel

⁴⁴ Arhid. Prof. Univ. Dr. Ioan N. Floca, *Drept Canonic Ortodox, Legislație și administrație bisericească*, volumul II, București, 1990, p. 37.

⁴⁵ „Toți credincioșii care intră (în biserică) și ascultă scripturile dar nu rămân la rugăciune (slujbă) și la Sfânta Împărtășanie, aceia trebuie să se afurisească (excomunică), ca făcând neorânduială în Biserică” (Canonul 9 Apostolic), a se vedea și Canonul 2 Antiohia; Dionisie Alexandrinul.

⁴⁶ Pr. Prof. Univ. Dr. Ene Braniște, *Op. cit.*, p. 35.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 99.

⁴⁸ Nu mă refer bineînțeles, aici la cei bolnavi ori aflați în alte situații din cauza cărora nu pot participa la Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie și cărora li se acordă și administrează Sfânta împărtășanie după caz.

⁴⁹ Pr. Prof. Univ. Dr. Ene Braniște, *Op. cit.*, p. 100-101.

paternitatea și filiația duhovnicească, în care spovedania ocupă locul central și primordial, și împărtășirea, se poate revigora viața liturgică, pentru că, prin Sfânta Taină a Spovedaniei, creștinul se renaște din punct de vedere spiritual, iar prin Sfânta Împărtășanie se unește cu Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Cât privește vrednicia sau nevrednicia în fața Sfântului potir, menționez și subliniez cuvintele Părintelui Profesor Alexander Schmemmann în care zice că „Nici unul nu a fost „vrednic” să primească Sfânta împărtășanie, nimeni nu a fost pregătit pentru aceasta. Însă nici meritele, dreptatea, devoțiunea dispar, se dizolvă. Viața vine din nou ca Dar, un dar dumnezeiesc gratuit. Aceasta este rațiunea pentru care în Biserica Ortodoxă noi numim Euharistia – Sfintele Daruri. Adam este din nou introdus în Rai, ridicat din nimic și încoronat ca rege al creației. Totul este liber, nimic nu este vrednic și totul se oferă. Și, de aceea, cea mai mare smerenie și ascultare este să accepți darul și să spui da – cu bucurie și cu mulțumire. Noi nu putem face nimic, decât să devenim ceea ce Dumnezeu a dorit să fim din veșnicie. Adică să fim în stare euharistică”⁵⁰.

Câteva concluzii și încheierea

Pe lângă evoluția firească, istorică, în spirit evanghelic și patristic, Sfânta Euharistie nu a suferit transformări, ea rămânând în continuare viața Bisericii; numai înțelegerea ei a suferit modificări și transformări atât în plan teoretic, cât și în plan practic. De aceea, atât teologia academică, universitară, elevată și elaborată cât și practica liturgică au datoriat de a-i descoperi locul central și de a rezolva criza liturgică în care se află întreaga Biserică. Pentru conștientizarea atât a slujitorilor, sacerdoților, cât și a credincioșilor asupra importanței și locului Euharistiei, se impune revenirea la rostirea rugăciunilor, cel puțin a anaforei, cu voce tare, implicarea creștinilor în viața Bisericii și săvârșirea tuturor celorlalte Sfinte Taine în strânsă legătură cu Jertfa Euharistică. Sfânta euharistie nu trebuie redusă, așa cum se întâmplă adesea, nici la funcția une simple rugăciuni „de pomenire” a celor vii, pentru sănătate, ori pentru „rezolvarea anumitor probleme” și a celor adormiți pentru a beneficia de bunăvoința divină, nici la funcția simbolică de înlocuire ori substituție, ci trebuie înțeleasă ca *Taină a tainelor și Taina vieții veșnice*, fapt pentru care, în viața liturgică a Bisericii, ea rămâne miezul acesteia, Taina de referință, față de care, în special sfințiții slujitori ai altarelor sacre trebuie să aibă o atenție deosebită. Iată cum sfătuia pe slujitorii Sfintelor Altare unul din marii duhovnici ai Bisericii noastre, din ultimele decenii ale secolului trecut: „Să fim cu mare atenție cui și cum dăm Sfânta Împărtășanie, că mare răspundere avem în fața lui Dumnezeu. Nici prea rar, nici prea des. Să ținem seama, pe cât se poate, de sfintele canoane și de practica părinților iscusii de astăzi”⁵¹.

Ca atare, în fiecare Sfântă Taină, Iisus Hristos ni se dăruiește cu o lucrare a Sa, în Euharistie, însă, ni se dăruiește cu Însuși Trupul și Sângele Său, deplin penetrate de Duhul Lui și prin care ne spiritualizează și pe noi, având acordul voinței noastre libere. Euharistia este Taina care – L extinde pe Iisus Hristos în noi, sau prin care suntem noi asimilați la umanitatea Sa preamărită prin Înviere și Înălțare. Această extindere a lui Iisus Hristos în noi constituie Biserica – o comunitate de persoane unite între ele prin același Trup și Sânge al lui Hristos, pline de Duhul Sfânt. Biserica care este astfel constituită ca o comunitate concretă, vizibilă, a oamenilor cu Dumnezeu prin Iisus Hristos în Duhul Sfânt, are la rândul ei puterea sacramentală de a-L extinde mai departe pe Iisus Hristos în alți oameni, prin organele alese și sfințite de Hristos Însuși în ea și pentru ea, prin Duhul Lui cel Sfânt, adăugând Trupului Său noi mădulare. De asemenea, puterea sacramentală, sfințită și sfințitoare a Bisericii izvorăște

⁵⁰ Alexander Schmemmann, *The world as Sacrament*, ed. cit., p. 54.

⁵¹ *Părintele Ieroschimona Paisie Olaru de la Schitul Sihla*, în volumul „*Duhovnici Români contemporani*”, Editura Bizantină, București, 1999, p. 214.

tot prin puterea lui Hristos Cel sălășluit în ea prin Duhul Sfânt. Euharistia și Biserica sunt două realități nedespărțite, într-o continuă și indisolubilă legătură, una implicând-o pe cealaltă, una fiind condiție a celeilalte, iar în amândouă este prezent Același Iisus Hristos prin Trupul Lui, deplin pnevmatizat, atrăgând toate mădularele și membrele Sale spre înălțimea la care se află El.

Prin urmare, importanța și semnificația Sfintei Euharistii sunt fundamentale și maxime pentru viața omului, pentru viața lumii, căci ea este unirea cea mai înaltă care se poate realiza între om și Domnul nostru Iisus Hristos, cu Dumnezeu, în Împărăția Sa. Dumnezeuiasca Împărtășanie din cadrul Sfintei Liturghii care se săvârșește în Biserică pentru credincioși, ne unește cu Iisus Hristos și pe noi unii cu alții, deoarece toți credem în Unicul Hristos – Care este ieri, azi și în veci Același și prin Care ne împărtășim cu aceleași Sfinte Taine. Ea este Taină a Bisericii și a unității Bisericii fiindcă în ea se pecetluiește unitatea de credință încununând Liturghia Cuvântului. Ea susține creșterea permanentă a creștinilor în Hristos, în Trupul Său tainic – Biserica – în comuniunea iubirii cu Iisus Hristos și între ei, Euharistia fiind prin aceasta un sacrament al împăcării⁵², al iubirii și a unității profunde a oamenilor în Iisus Hristos, a mântuirii în El și prin El, așa după cum am mai spus în acest studiu. Unitatea creștină trebuie să se răsfrângă asupra lumii întregi, pentru ca să se pregătească în acest chip unitatea eshatologică pe care Sfânta Împărtășanie o prefigurează, Împărăția lui Dumnezeu cea veșnică pe care o pregustăm încă din viața această terestră și care nu este o comuniune umană, ci o unitate în Dumnezeu, în plenitudinea adevărului și în bucuria Împărăției⁵³ - această concepție ar trebui să asigure ecumenicitatea sau gândirea și mișcarea ecumenică Bisericii cea una după cum și Iisus Hristos – Adevăratul Dumnezeu – doar Unul este!....

Așadar, în vremurile de astăzi, când suferințe și necazuri foarte multe și foarte variate cum ar fi neajunsurile și sărăcia, bolile și singurătatea, nedreptatea, patimile și violența și multe altele încearcă să cuprindă sub aripa lor nefastă cât mai mulți semeni, este foarte necesară o revenire și o reorientare sinceră a existenței noastre către Dumnezeu. Singur aflându-se omul nu poate să depășească zidul deznădejdelor pe care suferințele și greutățile i-l aduc înaintea și astfel se lovește continuu cu renunțarea și cu cedarea. În aceste condiții durerea și necazul își amplifică dimensiunile, lucrarea și roadele negative în sufletul uman, ajungând uneori chiar la groază și disperare. Individualismul și autonomismul nu fac decât să ne introducă în izolarea tragediei personale. Dar prin Iisus Hristos și de la Iisus Hristos primim și noi puterea și capacitatea de a învinge toate dezamăgirile pe care ni le aduc înaintea. El nu a fost o victimă în fața morții, a strâmtorărilor și a batjocoririlor ce i s-au adus, ci un biruitor, Singurul biruitor adevărat (și) asupra vieții. În mod liber primește moartea: „Eu îmi pun sufletul, ca iarăși să-l iau. Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însumi îl pun. Putere am eu ca să-l pun și putere am iarăși să-l iau” (Ioan 10, 17-18), pentru ca nici un om să nu mai fie sclavul ei, ci în toți să se trezească dorința de dăruire, în mod liber, înaintea lui Dumnezeu.

Trebuie subliniat reținut faptul, că „jertfa lui Hristos nu se reduce la un simplu exemplu de comportare socială, ci se distinge prin superioritatea absolută și puterea desăvârșită pe care Fiul lui Dumnezeu i-o imprimă”⁵⁴. În urma unirii cu Iisus Hristos, ia naștere și în noi manifestarea iubirii Sale față de lume. Prin mine Iisus Hristos îl iubește pe semenul meu și acela primește iubirea mea care își are sursa în Iisus Hristos. Prin această iubire și prin puterea lui Iisus Hristos ajungem fiecare din noi, într-o măsură mai mare sau mai mică, să ne dăruim ca jertfe vii. Dar, precum Jertfa lui Hristos n-a fost despărțită de Înviere, tot așa nici jertfa noastră nu rămâne străină de viața pe care El ne-o oferă. Și să nu uităm faptul că fără de

⁵² Pr. Dr. Gheorghe Petraru, *Euharistia – Taina Unității Bisericii și a mântuirii în Hristos*, în rev. “Mitropolia Moldovei și Sucevei”, Anul LIX, Nr.10-12, Octombrie-December (1983), p. 642.

⁵³ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Legătura între Euharistie și iubirea creștină...*, p. 33.

⁵⁴ Pr.Dr.Nicolae Răzvan Stan, „Actualitatea jertfei Mântuitorului Hristos” publicat în revista „Altarul Banatului” Anul XV (LIV), serie nouă, nr. 10-12, octombrie-decembrie 2004, p. 69.

jertfa Domnului Iisus Hristos, îndeosebi cea euharistică, nu putem face nimic. Tocmai de aceea se cere împlinită și împărtășită.

Încheiem cu constatarea că Euharistia actualizează într-un dinamism convergent, spre plenitudinea existenței, marile potențialități umane care semnifică și simbolizează ceea ce trebuie să devină lumea adică o dăruire și un imn de laudă adus, neîncetat, Creatorului; o comuniune universală în Trupul lui Iisus Hristos, o împărăție a dreptății, a iubirii și a păcii în Duhul Sfânt, pentru unitatea și mântuirea tuturor în Iisus Hristos Domnul și prin Iisus Hristos, ajungând, astfel, la desăvârșirea noastră cu ajutorul Sfintei Euharistii căreia îi descoperim, în acest fel, valoarea ei duhovnicească de neprețuit.

Drd. Stelian Gomboș